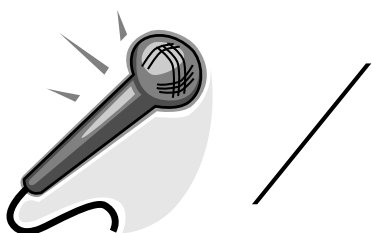

De bescherming van studentgegevens bij de universiteit

Privacy in het Hoger Onderwijs

De regelgeving rondom de bescherming van persoonsgegevens is aan het veranderen. De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) gaat de Nederlandse Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) vervangen. Dit heeft gevolgen voor de verwerking van studentgegevens bij de universiteit.

Wat is er de laatste jaren veranderd wat betreft de bescherming van persoonsgegevens?

Klingenberg: De nadruk op de gegevensbescherming is de laatste jaren steeds meer aan het toenemen. De privacybescherming wordt heel diffuus. Vroeger was dit eenduidiger, de grondwettelijke privacybescherming van bijvoorbeeld je lichaam en je huis waren onomstreden. Nu draag je eigenlijk een groot deel van wat vroeger zich in huis bevond, mee in je mobiele telefoon. Als die door de politie in beslag wordt genomen, doen ze er alles mee en denken ze ook dat dat mag.

Hokjes

Klingenberg: Dat gaat in de toekomst mogelijk wel veranderen omdat steeds meer het idee is dat daar een juridische grondslag voor nodig is. Je smartphone is niet meer zo maar iets wat in beslag wordt genomen, het maakt een grote inbreuk op je persoonlijke levenssfeer. Als in de smartphone bijvoorbeeld ook een stappenteller zit en je slaat er allerlei gezondheidsgegevens in op, dan kan men ook dingen te weten komen over je hartslag, je bloeddruk. Zaken die men tot zo'n tien jaar geleden alleen maar door lichamelijk onderzoek te weten zou zijn gekomen.

Om het bewustzijn voor de verwerking van persoonsgegevens te bevorderen en de privacy te verhogen en (onbewuste) schendingen van de AVG te voorkomen, vond afgelopen oktober het seminar 'Privacy in het Hoger Onderwijs' plaats. Pictogram had een gesprek met de organisator van het seminar, Hans Beldhuis en dagvoorzitter Aline Klingenberg. Hans Beldhuis is werkzaam als project- en verandermanager op het terrein van Onderwijsinnovatie en -strategie bij de CIT-afdeling ESI (Educational Support and Innovation). Aline Klingenberg is docent bij de vakgroep Staatsrecht, Bestuursrecht en Bestuurskunde van de Rijksuniversiteit Groningen en doceert onder meer Privacyrecht.

Voor een huiszoeking is een rechterlijke machtiging nodig, maar voor het doorzoeken van een mobiele telefoon is dat nog niet zo. Bij de Hoge Raad loopt nu een procedure waarin dat wel wordt voorgesteld.

Als het allemaal goed met je gaat, je hebt een goede positie in de maatschappij en je bent gezond, dan is het misschien allemaal niet zo erg, maar we gaan door de toegenomen mogelijkheden van profiling mensen wel in hokjes duwen. Het idee is dat dat soort verschillen worden uitvergroot door ICT omdat je niet gemakkelijk meer uit het hokje komt waarin je zit. En dat je dus ook niet weet dat jij in dat hokje zit en hoe het komt dat je erin zit.

Wat was de aanleiding van het seminar over privacy in het Hoger Onderwijs?

Beldhuis: Het seminar is georganiseerd vanuit het project 'Zonder wrijven geen glans'. Dat was de subtitel van het project, maar het is inmiddels de hoofdtitel geworden. Doelstelling van dat project is de invoering van 'Progress.NET Volg' en hiermee proberen we een aantal dingen voor elkaar te krijgen. Een van de belangrijkste dingen is het goed op orde krijgen van de informatiehuishouding van gegevens over de studenten en hun opleidingen, dus alle gegevens gedurende de loopbaan van de student: de student lifecycle. Hiermee kunnen we de student beter begeleiden, beter onderwijs geven en betere verantwoording afleggen naar bijvoorbeeld de overheid toe. Daar heeft de RUG een enorm grote stap in gemaakt.

Het gaat om een keten van informatie; je begint bij de aanmelding en eindigt bij het diploma. Liefst zo snel mogelijk en met een zo goed mogelijke cijferlijst. Daar gaan heel veel persoonsgegevens doorheen. We weten veel van studenten en dat is ook goed omdat we die gegevens nodig hebben om goed onderwijs te geven. Maar omdat het om persoonsgegevens gaat, kom je al snel op het terrein van privacy. Je moet je afvragen hoe je daar mee omgaat en hoe die gegevens worden gebruikt binnen deze organisatie.

Ketenbewustzijn

Beldhuis: Vanaf het begin van het project hebben we een werkgroep privacy gehad. Daar zitten verschillende mensen in vanuit de faculteiten, maar ook iemand van ABJZ (de afdeling

Algemeen Bestuurlijke Juridische Zaken van de RUG, red.): de privacy officer van de RUG. Die hielp ons om de bescherming van de gegevens goed te kunnen waarborgen. Ook met het oog op het opstellen van de nieuwe Europese richtlijn voor gegevensbescherming, de Algemene Verordening Gegevensbescherming, willen we onze medewerkers hier meer informatie over geven.

Dat sloot goed aan bij iets anders in die keten waar we vanaf 2009 al mee bezig zijn bij de RUG. Sinds die tijd is de aanmelding/inschrijving helemaal gedigitaliseerd met Studielink en zit de RUG als instituut vast in een keten. Dan is het heel belangrijk als gebruiker van zo'n keten om te weten dat je in een keten zit. Dat wat jij doet, is namelijk van invloed op een volgende stap of zelfs op een vorige stap of een stap nog verder in de toekomst. Dat ketenbewustzijn is dus erg belangrijk.

Daar hebben we nu een tweede bewustzijn aan gekoppeld, het privacy-bewustzijn. Dat je weet dat je op een goede manier met die gegevens om moet gaan. Vandaar een seminar om niet alleen het bewustzijn in de keten te bevorderen maar ook om stil te staan bij de manier waarop je omgaat met de gegevens.

Aanmelding, toelating, inschrijving

Beldhuis: Tussen aanmelding en diploma zitten heel wat jaren en in die tijd gaan heel veel gegevens van het ene naar het andere hokje. Als student moet je je op een goede manier aanmelden en de universiteit moet weten op basis waarvan jij bent toegelaten. Dat is alweer een volgende stap, toelating. Die verantwoordelijkheid ligt

bij de opleiding bij de faculteit en die gegevens moeten wel goed geadmineistreerd zijn.

Als een medewerker denkt dat de toelating wel akkoord is, maar niet weet op basis waarvan, dan kunnen de gegevens in een volgende stap in de keten niet gebruikt worden. Dat gebeurt steeds meer. Wij willen graag weten welk cijfer de student bijvoorbeeld heeft gehad voor wiskunde of voor Engels op de middelbare school. Dat is ook belangrijk om goede studiebegeleiding te kunnen geven. Vroeger werkte een medewerker toelating in een kamer met vier muren en wist hij of zij niet wat de buurman of buurvrouw daarnaast deed met de gegevens. Dat is wel belangrijk, zeker omdat we in een keten zitten.

De toelating is de verantwoordelijkheid van de opleiding, maar de inschrijving gebeurt onder verantwoordelijkheid van de instelling. Je kunt niet worden ingeschreven zonder dat je wordt toegelaten. En je moet je natuurlijk ook eerst aanmelden. Er wordt vaak gezegd dat de student zich moet laten inschrijven. Maar een student schrijft zich niet in, een student meldt zich aan en de instelling schrijft de student in nadat aan de voorwaarden zijn voldaan.

Dat kan de instelling pas doen, als de student is toegelaten en dat gebeurt door de opleiding. Maar een opleiding die over de toelating gaat, bijvoorbeeld van de faculteit Economie en Bedrijfskunde, zit op het Zernikecomplex, en de definitieve inschrijving gebeurt in de binnenstad. Dan gaan er heel wat gegevens tussen verschillende onderdelen binnen de RUG heen en weer. Vroeger ging dat per post, toen moesten studenten zich aanmelden via een pakket dat op de universiteit vervolgens van links naar rechts op het bureau werd verschoven. Nu gaat het allemaal via internet. Je wilt wel zeker weten dat die gegevens van goede kwaliteit zijn en dat ze goed beschermd zijn en dat niet iedereen daar bij kan.

Formule 1

Klingenberg: Als universiteit beschik je over veel gegevens over studenten, ook gevoelige gegevens, verzameld door studieadviseurs bijvoorbeeld. Die wil je als betrouwbare instelling goed beschermen. Ook omdat de student zich vertrouwd moeten voelen bij de universiteit.

Daarnaast komt Europa met strenge regelgeving waar over twee jaar (mei 2018) hoge

‘Privacy doe je met z’n allen’

boetes aan vastzitten. Dat legt ook wel een druk op de universiteit om daar aan te willen voldoen. Tegelijkertijd denk ik dat het ook goed is om het nu zo breed aan te pakken, want die privacybescherming is niet iets wat alleen door juristen of ICT-ers wordt gedaan, dat moet je met z’n allen aanpakken. De medewerkers moeten ook weten wat ze aan het doen zijn, wat de risico’s daarvan zijn en wat wel en wat niet kan. In overleg met ICT-ers en juristen moet bekeken worden wat de beste werkwijzen zijn.

We hebben heel veel gegevens en we kunnen er heel veel mee, maar ik denk tegelijkertijd ook dat niet alles wat kan, je ook moet willen doen. We reguleren techniek al sinds we techniek hebben. We rijden ook niet met een formule 1-auto zo hard als maar kan door de binnenstad. Over ICT bestaat nog altijd een beetje het idee dat alles kan en alles wat kan moeten we ook willen doen. En als je niet meegaat, dan ben je ouderwets. Maar ook bij ICT moeten we vind ik goed nadenken hoe we dat willen inzetten. Als universiteit wil je beslist niet dat bepaalde

gegevens op een of andere manier via Facebook openbaar worden.

Wat gaat er met de komst van de nieuwe regelgeving veranderen?

Klingenberg: Elke lidstaat van de Europese Unie heeft z’n eigen wetgeving die gebaseerd is op een richtlijn van de Europese Unie. Dat komt allemaal te vervallen en wordt vervangen door een Verordening. Een verandering die vooral in het oog springt, zijn de hele hoge boetes die er in staan.

Ook nieuw zijn de verantwoordingsverplichtingen, de auditverplichtingen voor instellingen die persoonsgegevens verwerken. Dus je moet goed laten zien hoe je de persoonsgegevens van studenten beschermt en hoe je de systemen en organisaties inricht om die gegevens goed te beschermen. Dat verandert nu heel sterk.

Een van de nieuwe dingen is een PIA, een privacy impact assessment. Als je begint met persoonsgegevensverwerking, moet je als organisatie eerst laten zien wat je gaat doen en welke invloed dat heeft op de privacy van betrokkenen en welke maatregelen je neemt om die gegevens te beschermen. Het Rijk heeft besloten dat alle organisatieonderdelen dit al moeten doen. De universiteit doet dat al op vrijwillige basis.

Code of practice

Beldhuis: Het wordt inderdaad verplicht gesteld in het nieuwe beleid. Als je een nieuwe applicatie wilt aanschaffen waar persoonsgegevens in zitten, zul je eerst zo’n PIA moeten uitvoeren. Vanuit het project sluiten we daar vrijwillig bij aan. Wij gaan bij een bepaald onderdeel ook een PIA uitvoeren. En dat doe je met z’n allen; privacy is niet alleen iets van juristen of alleen iets van de IT. Dus is daar een team voor samengesteld waarin een docent zit, een student, een jurist, een technicus en ook een gegevensverantwoordelijke, in dit geval het hoofd van de studentenadministratie van de RUG. Met dat team gaan we de PIA uitvoeren. Het is ook goed om aan onze studenten te laten zien dat we dit al serieus deden en dat we dat ook blijven doen.

Iets anders wat we gaan doen op het gebied van onderwijsgegevens, is het opstellen van wat genoemd wordt een ‘code of practice’. Hierin wordt in principe op een A4tje opgeschreven

welke gegevens worden verzameld over de student en wat ermee gebeurt in het onderwijs. Dat is ook weer iets wat je niet door een beleidsmedewerker in de ivoren toren op de vierde verdieping laat doen, maar dat doen we ook met studenten, docenten en experts.

Zijn de gegevens van de studenten nu goed beschermd bij de RUG?

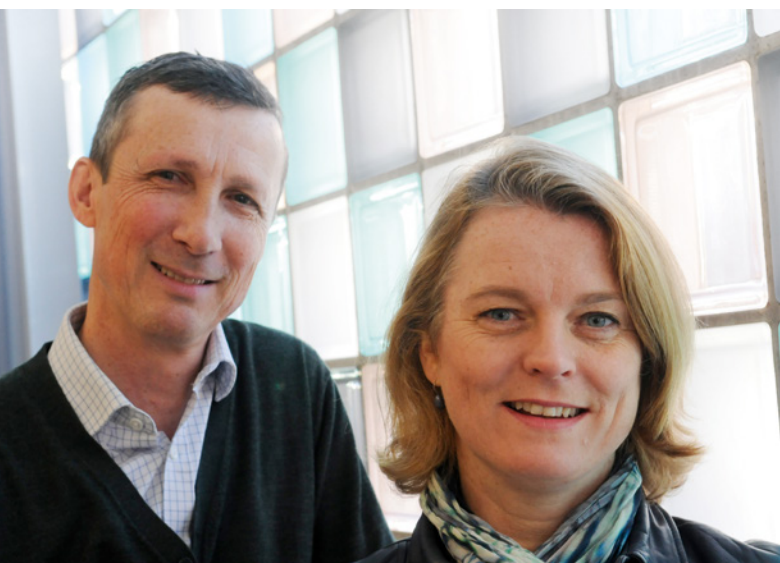
Beldhuis: Het is een keten, een web, dus de zwakste schakel bepaalt de kwaliteit. De medewerkers die toegang hebben tot die gegevens zijn allemaal heel betrokken en die doen goed werk. Maar er gaan nog steeds veel gegevens van studenten via een e-mail. ‘Kun je me even een lijstje sturen van de studenten die ik moet intekenen voor dit vak?’

Om terug te komen op je vraag; ja, de gegevens zijn goed beschermd. Datalekken moeten sinds 1 januari van dit jaar verplicht worden gemeld en een datalek zoals onlangs bij de Erasmus Universiteit in Rotterdam waarbij gegevens van 17.000 studenten ‘op straat’ lagen, wil je niet hebben.

Onderzoek en privacy

Beldhuis: Het lijkt misschien gemakkelijk om gegevens even op de gezamenlijke schijf of USB-stick te zetten, maar weet jij wie toegang heeft tot de gemeenschappelijke schijf? Je krijgt misschien alleen personeelsnummers, maar dat kun je wel uitzoeken. Je verzamelt de gegevens met een doel, maar zorg ervoor, wees je ervan bewust, dat de gegevens privé blijven voor de groep die toegang mag hebben vanuit zijn functie. Dit heet doelbinding.

Er zitten nog veel automatismen in ons gedrag en handelen. Daarvoor is dat bewustzijn ook heel goed en dat hebben we ook gedaan tijdens het seminar. Nadat een aantal externe sprekers het thema hadden ingeleid, zijn de deelnemers van in dit geval onderwijsadministratie, examencommissies, docenten en beleidsmedewerkers met elkaar in discussie gegaan om er achter te komen wat dit betekent voor hun eigen werk en welke vragen daar bij opkomen. Die vragen zijn daarna onder goede begeleiding van Aline besproken. Waar mogelijk zijn er antwoorden op gegeven, maar de lijst met onbeantwoorde vragen is veel langer. Daarom wordt er ook een volgend seminar georganiseerd.

Bij de organisatie van het eerste seminar hebben we al wel onderkend dat we er niet zijn met een seminar, dus daarom komt er een reeks. En omdat dit thema niet alleen binnen onderwijs speelt, maar op het gebied van onderzoek en privacy ook veel gebeurt, gaan we dat koppelen en komt er ook een seminar over onderzoek en privacy.

Voorop lopen

Klingenberg: Wat ik als jurist zo lastig vind aan dit onderwerp, is dat de techniek zich zo snel ontwikkelt. Het is heel erg ongrijpbaar. Veel instrumenten waarvan je als jurist denkt dat het wel een goede waarborg zal zijn, zoals anonimiseren, daarvan wordt nu al gezegd dat dat niks meer helpt, omdat het gemakkelijk weer gedeanonimiseerd kan worden. Vooral in onderzoek moet je mensen het vertrouwen geven dat hun onderzoeksgegevens goed beschermd worden.

Volgens mij staan we nog maar aan het begin van alles wat kan met data en alles wat kan gaan gebeuren. Dus we moeten dat nu wel goed regelen. Ik denk dat juist door alles goed te regelen, je voorop loopt in de ontwikkeling. Ik vergelijk het altijd met het milieurecht. Dat werd altijd gezien als hinderlijk en beperkend voor innovatie en de industrie. Maar nu is het heel normaal en is het juist van belang dat je duurzaam werkt en uitstoot vermindert. Zo zou het ook moeten zijn met data. Moderne technieken juist toepassen om het goed te regelen in plaats van teveel data te gebruiken. ❏